

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Η γιορτή της Ε' τάξης του 106^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών για τον εορτασμό της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940

Στις 27 Οκτωβρίου 2023 στην αίθουσα Εκδηλώσεων του 106^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών οι Ε1 ΚΑΙ Ε2 τάξεις του 106^{ου} Δ.Σ. με την επιμέλεια των δασκάλων τους Ευφροσύνη Παναγιώτου και Παναγιώτη Πετμεζά παρουσίασε την επετειακή γιορτή του ΟΧΙ στους μαθητές και τους γονείς των 106^ο, 8^ο 9^ο ειδικό σχολείο Αθηνών, βασισμένη στο διήγημα Το ποτάμι του συγγραφέα Αντώνη Σαμαράκη. Η γιορτή είχε επιτυχία και συγκίνησε αυτούς που είχαν την τύχη να την παρακολουθήσουν.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ: ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΝ ΚΑΝΟΥΝΕ, ΣΥΝΘΕΤΗΣ: ΛΙΝΟΣ ΚΟΚΟΤΟΣ, ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ

Το ποτάμι

(διήγημα)

Από τη Συλλογή *διηγημάτων* Ζητείται ελπίς (1954).

Η διαταγή ήταν ξεκάθαρη: Απαγορεύεται το μπάνιο στο ποτάμι, ακόμα και να πλησιάζει κανένας σε απόσταση λιγότερο από διακόσια μέτρα. Δε χώραγε λοιπόν καμιά παρανόηση. Όποιος την παρέβαινε τη διαταγή, θα πέρναγε στρατοδικείο.

Τους τη διάβασε τις προάλλες ο ίδιος ο ταγματάρχης. Διέταξε γενική συγκέντρωση, όλο το τάγμα, και τους διάβασε. Διαταγή της Μεραρχίας! Δεν ήταν παίξε γέλασε.

Είχανε κάπου τρεις βδομάδες που είχαν αράξει δώθε από το ποτάμι. Κείθε από το ποτάμι ήταν ο εχθρός, οι Άλλοι όπως τους λέγανε πολλοί.

ΠΟΙΗΜΑ: Πορεία προς το Μέτωπο, Οδυσσέας Ελύτης

Ξημερώνοντας τ' Αγιαννιού, με την αύριο των Φώτων, λάβαμε τη διαταγή να κινήσουμε πάλι μπροστά, για τα μέρη όπου δεν έχει καθημερινές και σκόλες. Έπρεπε, λέει, να πιάσουμε τις γραμμές που κρατούσανε ως τότε οι Αρτινοί, από Χιμάρα ως Τεπελένι. Λόγω που εκείνοι πολεμούσανε απ' την πρώτη μέρα, συνέχεια, κι είχαν μείνει σκεδόν οι μισοί και δεν αντέχανε άλλο.

Δώδεκα μέρες κιόλας είχαμε μεις πιο πίσω, στα χωριά. Κι απάνω που συνήθιζε τ' αυτή μας πάλι στα γλυκά τριξίματα της γης, και δειλά συλλαβίζαμε το γάβγισμα του σκύλου ή τον αχό της μακρινής καμπάνας, νά που ήταν ανάγκη, λέει, να γυρίσουμε στο μόνο αχολόι που ξέραμε: στο αργό και στο βαρύ των κανονιών, στο ξερό και στο γρήγορο των πολυβόλων.

Νύχτα πάνω στη νύχτα βαδίζαμε ασταμάτητα, ένας πίσω απ' τον άλλο, ίδια τυφλοί. Με κόπο ξεκολλώντας το ποδάρι από τη λάσπη, όπου, φορές, εκαταβούλιαζε ίσαμε το γόνατο. Επειδή το πιο συχνά ψιχάλιζε στους δρόμους έξω, καθώς μες στην ψυχή μας. Και τις λίγες φορές όπου κάναμε στάση να ξεκουραστούμε, μήτε που αλλάζαμε κουβέντα, μονάχα σοβαροί και αμίλητοι, φέγγοντας μ' ένα μικρό δαδί, μία-μία εμοιραζόμασταν τη σταφίδα. Ή φορές πάλι, αν ήταν βολετό, λύναμε βιαστικά τα ρούχα και ξυνόμασταν με λύσσα ώρες πολλές, όσο να τρέξουν τα αίματα. Τι μας είχε ανέβει η ψείρα ως το λαιμό, κι ήταν αυτό πιο κι απ' την κούραση ανυπόφερτο. Τέλος, κάποτε ακουγότανε στα σκοτεινά η σφυρίχτρα, σημάδι ότι κινούσαμε, και πάλι σαν τα ζα τραβούσαμε μπροστά να κερδίσουμε δρόμο, πριχού ξημερώσει και μας βάλουνε στόχο τ' αεροπλάνα. Επειδή ο Θεός δεν κάτεχε από στόχους ή τέτοια, κι όπως το 'χε συνήθειο του, στην ίδια πάντοτε ώρα ξημέρωνε το φως.

Τότες, χωμένοι μες στις ρεματιές, γέρναμε το κεφάλι από το μέρος το βαρύ, όπου δε βγαίνουνε όνειρα. Και τα πουλιά μάς θύμωναν, που δε δίναμε τάχα σημασία στα λόγια τους — ίσως και που ασκημίζαμε χωρίς αιτία την πλάση. Άλλης λογής εμείς χωριάτες, μ' άλλω λογιά ξινάρια και σιδερικά στα χέρια μας, που ξορκισμένα να 'ναι.

Δώδεκα μέρες κιάλας, είχαμε μεις πιο πίσω στα χωριά κοιτάζει σε κατρέφτη, ώρες πολλές, το γύρο του προσώπου μας. Κι απάνω που συνήθιζε ξανά το μάτι μας τα γνώριμα παλιά σημάδια, και δειλά συλλαβίζαμε το χείλο το γυμνό ή το χορτάτο από τον ύπνο μάγουλο, νά που τη δεύτερη τη νύχτα σάμπως πάλι αλλάζαμε, την τρίτη ακόμη πιο πολύ, την ύστερη, την τέταρτη, πια φανερό, δεν ήμασταν οι ίδιοι. Μόνε σαν να πηγαίναμε μπουλούκι ανάκατο, θαρρούσες, απ' όλες τις γενιές και τις χρονιές, άλλοι των τωρινών καιρών κι άλλοι πολλά παλιών, που 'χαν λευκάνει απ' τα περίσσια γένια. Καπεταναίοι αγέλαστοι με το κεφαλοπάνι, και παπάδες θερία, λοχιές του '97 ή του '12, μπαλτζήδες βλοσυροί πάνου απ' τον ώμο σειώντας το πελέκι, απελάτες και σκουταροφόροι, με το αίμα επάνω τους ακόμη Βουργάρων και Τουρκών. Όλοι μαζί, δίχως μιλιά, χρόνους αμέτρητους αγκομαχώντας πλάι πλάι, διαβαίναμε τις ράχες, τα φαράγγια, δίχως να λογαριάζουμε άλλο τίποτε. Γιατί, καθώς όταν βαρούν απανωτές αναποδιές τους ίδιους τους ανθρώπους πάντα, συνηθάν εκείνοι στο Κακό, τέλος του αλλάζουν όνομα, το λεν Γραμμένο ή Μοίρα — έτσι κι εμείς επροχωρούσαμε ίσια πάνου σ' αυτό που λέγαμε Κατάρα, όπως θα λέγαμε Αντάρα ή Σύγνεφο. Με κόπο ξεκολλώντας το ποδάρι από τη λάσπη, όπου, φορές, εκαταβούλιαζε ίσαμε το γόνατο. Επειδή, το πιο συχνά, ψιχάλιζε στους δρόμους έξω, καθώς μες στην ψυχή μας.

Κι ότι ήμασταν σιμά πολύ στα μέρη όπου δεν έχει καθημερινές και σκόλες, μήτε αρρώστους και γερούς, μήτε φτωχούς και πλούσιους, το καταλαβαίναμε. Γιατί κι ο βρόντος πέρα, κάτι σαν καταιγίδα πίσω απ' τα βουνά, δυνάμωνε ολοένα, τόσο που καθαρά στο τέλος να διαβάζουμε το αργό και το βαρύ των κανονιών, το ξερό και το γρήγορο των πολυβόλων. Ύστερα και γιατί, ολοένα πιο συχνά, τύχαινε τώρα ν' απαντούμε, απ' τ' άλλο μέρος να 'ρχονται, οι αργές οι συνοδείες με τους λαβωμένους. Οπού απιθώνανε χάμου τα φορεία οι νοσοκόμοι, με τον κόκκινο σταυρό στο περιβραχιόνιο, φτύνοντας μέσα στις παλάμες, και το μάτι τους άγριο για τσιγάρο. Κι οπού κατόπι σαν ακούγανε για πού τραβούσαμε, κουνούσαν το κεφάλι, αρχινώντας ιστορίες για σημεία και τέρατα. Όμως εμείς το μόνο που προσέχαμε ήταν εκείνες οι φωνές μέσα στα σκοτεινά, που ανέβαιναν, καυτές

ακόμη από την πίσσα του βυθού ή το θειάφι. «Οι, όι, μάνα μου», «όι, όι, μάνα μου», και κάποτε, πιο σπάνια, ένα πνιχτό μουσούνισμα, ίδιο ροχαλητό, που 'λεγαν, όσοι ξέρανε, είναι αυτός ο ρόγχος του θανάτου.

Ήταν φορές που εσέρνανε μαζί τους κι αιχμαλώτους, μόλις πιασμένους λίγες ώρες πριν, στα ξαφνικά γιουρούσια που κάναν τα περίπολα. Βρωμούσανε κρασί τα χνότα τους, κι οι τσέπες τους γιομάτες κονσέρβα ή σοκολάτες. Όμως εμείς δεν είχαμε, ότι κομμένα τα γιοφύρια πίσω μας, και τα λίγα μουλάρια μας, κι εκείνα ανήμπορα μέσα στο χιόνι και στη γλιστράδα της λασπουριάς.

Τέλος, κάποια φορά, φανήκανε μακριά οι καπνοί που ανέβαιναν μεριές-μεριές, κι οι πρώτες στον ορίζοντα κόκκινες, λαμπερές φωτοβολίδες.

Τρεις βδομάδες απραξία. Σίγουρα δε θα βάσταγε πολύ τούτη η κατάσταση, για την ώρα όμως επικρατούσε ησυχία.

Και στις δυο όχθες του ποταμού, σε μεγάλο βάθος, ήτανε δάσος. Πυκνό δάσος. Μεσ στο δάσος είχανε στρατοπεδεύσει και οι μεν και οι δε.

Οι πληροφορίες τους ήτανε πως οι Άλλοι είχανε δυο τάγματα εκεί. Ωστόσο, δεν επιχειρούσαν επίθεση, ποιος ξέρει τι λογαριάζανε να κάνουν. Στο μεταξύ, τα φυλάκια, και από τις δυο μεριές, ήταν εδώ κι εκεί κρυμμένα στο δάσος, έτοιμα για παν ενδεχόμενο.

Τρεις βδομάδες! Πώς είχανε περάσει τρεις βδομάδες! Δε θυμόντουσαν σ' αυτόν τον πόλεμο, που είχε αρχίσει εδώ και δυόμισι χρόνια περίπου, άλλο τέτοιο διάλειμμα σαν και τούτο.

Όταν φτάσανε στο ποτάμι, έκανε ακόμα κρύο. Εδώ και μερικές μέρες, ο καιρός είχε στρώσει. Άνοιξη πια!

ΠΟΙΗΜΑ: Ελεύθεροι Πολιορκημένοι Διονύσιος Σολωμός

*Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
λαλεί πουλί, παίρνει σπουρί, κι η μάνα το ζηλεύει.
Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει·
στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα και κλαίει:
«Έρμο τουφέκι σκοτεινό, τι σ' έχω 'γώ στο χέρι;
οπού συ μου 'γινες βαρύ κι ο Αγαρηνός* το ξέρει».*

*Ο Απρίλης με τον Έρωτα χορεύουν και γελούνε,
κι όσ' άνθια βγαίνουν και καρποί τόσ' άρματα σε κλειούνε.*

.....
*Λευκό βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει,
και μεσ στη θάλασσα βαθιά ξαναπετιέται πάλι,
π' ολονυχτίς εσύσμιζε με τ' ουρανού τα κάλλη.
Και μεσ στης λίμνης τα νερά, όπ' έφθασε μ' ασπούδα,
έπαιξε με τον ίσκιο της γαλάζια πεταλούδα,*

που ευώδιασε τον ύπνο της μέσα στον άγριο κρίνο·
το σκουληκάκι βρίσκεται σ' ώρα γλυκιά κι εκείνο.
Μάγεμα η φύσις κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη·
η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι.
Με χίλιες βρύσες χύνεται, με χίλιες γλώσσες κρένει:
«Όποιος πεθάνει σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει».

Ο πρώτος που γλίστρησε κατά το ποτάμι ήτανε λοχίας. Γλίστρησε ένα πρωινό και βούτηξε. Λίγο αργότερα, σύρθηκε ως τους δικούς του, με δυο σφαίρες στο πλευρό. Δεν έζησε πολλές ώρες.

ΠΟΙΗΜΑ: Άσμα ηρωϊκό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας Οδυσσέας Ελύτης

Ήταν ωραίο παιδί. Την πρώτη μέρα που γεννήθηκε
Σκύψανε τα βουνά της Θράκης να φανεί
Στους ώμους της στεριάς το στάρι που αναγάλιαζε·
Σκύψανε τα βουνά της Θράκης και το φτύσανε
Μια στο κεφάλι, μια στον κόρφο, μια μέσα στο κλάμα του
Βγήκαν Ρωμιοί με μπράτσα φοβερά
Και το σηκώσαν στου βοριά τα σπάργανα...
Ύστερα οι μέρες τρέξαν, παράβγαν στο λιθάρι
Καβάλα σε φοραδοπούλες χοροπήδηξαν
Ύστερα κύλησαν Στρυμόνες πρωινοί
Όσπου κουδούνισαν παντού οι τσιγγάνες ανεμώνες
Κι ήρθαν από της γης τα πέρατα
Οι πελαγίτες οι βοσκοί να παν των φλόκων τα κοπάδια
Εκεί που βαθιανάσαινε μια θαλασσοσπηλιά
Εκεί που μια μεγάλη πέτρα εστέναζε!

Ήταν γερό παιδί
Τις νύχτες αγκαλιά με τα νεραντζοκόριτσα
Λέρωνε τις μεγάλες φορεσιές των άστρων
Ήτανε τόσοσ ο Έρωτας στα σπλάχνα του
Που έπινε μέσα στο κρασί τη γέψη όλης της γης
Πιάνοντας ύστερα χορό μ' όλες τις νύφες λεύκες
Όσπου ν' ακούσει και να χύσ' η αυγή το φως μες στα μαλλιά του
Η αυγή που μ' ανοιχτά μπράτσα τον έβρισκε
Στη σέλα δυο μικρών κλαδιών να γρατσουνάει τον ήλιο
Να βάφει τα λουλούδια
Ή πάλι με στοργή να σιγονανουρίζει
Τις μικρές κουκουβάγιες που ξαγρύπνησαν...
Α τι θυμάρι δυνατό η ανασαιμιά του
Τι χάρτης περηφάνιας το γυμνό του στήθος
Όπου ξεσπούσαν λευτεριά και θάλασσα...

*Ήταν γενναίο παιδί
Με τα θαμπόχρυσα κουμπιά και το πιστόλι του
Με τον αέρα του άντρα στην περπατηξιά
Και με το κράνος του, γυαλιστερό σημάδι
(Φτάσανε τόσο εύκολα μες στο μυαλό
Που δεν εγνώρισε κακό ποτέ του)
Με τους στρατιώτες του ζερβά δεξιά
Και την εκδίκηση της αδικίας μπροστά του
-Φωτιά στην άνομη φωτιά!-
Με το αίμα πάνω από τα φρύδια
Τα βουνά της Αλβανίας βροντήζανε
Ύστερα λιώσαν χιόνι να ξεπλύνουν
Το κορμί του, σιωπηλό ναυάγιο της αυγής
Και το στόμα του, μικρό πουλί ακελάηδιστο
Και τα χέρια του, ανοιχτές πλατείες της ερημίας
Βρόντηξαν τα βουνά της Αλβανίας
Δεν έκλαψαν
Γιατί να κλάψουν
Ήταν γενναίο παιδί!*

Την άλλη μέρα, δυο φαντάροι τραβήξαν για κει. Δεν τους ξαναείδε πια κανένας. Ακούσανε μονάχα πολυβολισμούς, και ύστερα σιωπή.

ΠΟΙΗΜΑ: Ο ΜΙΧΑΛΙΟΣ, Κώστας Καρυωτάκης

Ο Μιχαλιός

*Το Μιχαλιό τον πήρανε στρατιώτη.
Καμαρωτά ξεκίνησε κι ωραία
με το Μαρή και με τον Παναγιώτη.
Δε μπόρεσε να μάθει καν το «επ' όμου».
Όλο εμουρμούριζε: «Κορ Δεκανέα,
άσε με να γυρίσω στο χωριό μου».
Τον άλλο χρόνο, στο νοσοκομείο,
αμίλητος τον ουρανό κοιτούσε.
Εκάρφωνε πέρα, σ' ένα σημείο,*

το βλέμμα του νοσταλγικό και πράο,

σα να 'λεγε, σα να παρακαλούσε:

«Αφήστε με στο σπίτι μου να πάω».

Κι ο Μιχαλιός επέθανε στρατιώτης.

Τον ξεπροβόδισαν κάτι φαντάροι,

μαζί τους ο Μαρής κι ο Παναγιώτης.

Απάνω του σκεπάστηκεν ο λάκκος,

μα του άφησαν απέξω το ποδάρι:

Ήταν λίγο μακρύς ο φουκαράκος.

**ΤΡΑΓΟΥΔΙ: Ο ΕΦΕΛΡΟΣ, ΣΥΝΘΕΤΗ:
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ, ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ:
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ**

Τότε βγήκε η διαταγή της Μεραρχίας.

Ήτανε ωστόσο μεγάλος πειρασμός το ποτάμι. Τ' ακούγανε που κυλούσε τα νερά του και το λαχταρούσανε. Αυτά τα δυόμισι χρόνια, τους είχε φάει η βρώμα. Είχανε ξεσυνηθίσει ένα σωρό χαρές. Και να, τώρα, που είχε βρεθεί στο δρόμο τους αυτό το ποτάμι. Αλλά η διαταγή της Μεραρχίας...

— Στο διάολο η διαταγή της Μεραρχίας! είπε μέσ' από τα δόντια του κείνη τη νύχτα.

Γύριζε και ξαναγύριζε και ησυχία δεν είχε. Το ποτάμι ακουγότανε πέρα και δεν τον άφηνε να ησυχάσει.

Θα πήγαινε την άλλη μέρα, θα πήγαινε οπωσδήποτε. Στο διάολο η διαταγή της Μεραρχίας!

Οι άλλοι φαντάροι κοιμόντουσαν. Τέλος τον πήρε κι αυτόν ο ύπνος. Είδε ένα όνειρο, έναν εφιάλτη. Στην αρχή, το είδε όπως ήτανε: ποτάμι. Ήτανε μπροστά του αυτό το ποτάμι και τον περίμενε. Κι αυτός, γυμνός στην όχθη, δεν έπεφτε μέσα. Σα να τον βάσταγε ένα αόρατο χέρι (...)

**ΤΡΑΓΟΥΔΙ: ΚΕΜΑΛ, ΣΥΝΘΕΤΗΣ : ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ:
ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ**

Ξύπνησε βαλαντωμένος· δεν είχε ακόμα φέξει...

Φτάνοντας στην όχθη, στάθηκε και το κοίταζε. Το ποτάμι! Όστε υπήρχε λοιπόν αυτό το ποτάμι; Όρες ώρες, συλλογιζότανε μήπως δεν υπήρχε στ' αλήθεια. Μήπως ήτανε μια φαντασία τους, μια ομαδική ψευδαίσθηση.

Είχε βρει μια ευκαιρία και τράβηξε κατά το ποτάμι. Το πρωινό ήτανε θαύμα! Αν ήτανε τυχερός και δεν τον παίρνανε μυρουδιά... Να πρόφταινε μονάχα να βουτήξει στο ποτάμι, να μπει στα νερά του, τα παρακάτω δεν τον νοιάζανε.

Σ' ένα δέντρο, στην όχθη, άφησε τα ρούχα του, και όρθιο πάνω στον κορμό, το τουφέκι του. Έριξε δυο τελευταίες ματιές, μια πίσω του, μην ήτανε κανένας από τους δικούς του, και μια στην αντίπερα όχθη, μην ήτανε κανένας από τους Άλλους. Και μπήκε στο νερό.

Από τη στιγμή που το σώμα του, ολόγυμνο, μπήκε στο νερό, τούτο το σώμα που δυόμισι χρόνια βασανιζότανε, που δυο τραύματα το είχανε ως τώρα σημαδέψει, από τη στιγμή αυτή ένιωσε άλλος άνθρωπος. Σα να πέρασε ένα χέρι μ' ένα σφουγγάρι μέσα του και να τα 'σβησε αυτά τα δυόμισι χρόνια.

Κολυμπούσε πότε μπρούμυτα, πότε ανάσκελα. Αφηνότανε να τον πηγαίνει το ρεύμα. Έκανε και μακροβούτια...

Ήταν ένα παιδί τώρα αυτός ο φαντάρος, που δεν ήταν παρά εικοσιτριώ χρονώ κι όμως τα δυόμισι τελευταία χρόνια είχαν αφήσει βαθιά ίχνη μέσα του.

ΠΟΙΗΜΑ: Εγώ χτυπώ την πόρτα σας (Ναζίμ Χικμέτ, μετάφραση: Γιάννης Ρίτσος)

*Εγώ χτύπησα την πόρτα σας
δεν μπορείτε να με δείτε
δε φαίνονται τα νεκρά παιδιά
Πάνε δέκα χρόνια που πέθανα στη Χιροσίμα
Είμαι ένα κοριτσάκι επτά χρονών
δε μεγαλώνουν τα νεκρά παιδιά
Εγώ χτύπησα την πόρτα σας
Βάλτε παρακαλώ την υπογραφή σας για να μη σκοτώνονται πια τα παιδιά και να
τρώνε ζαχαρωτά και καραμέλες
Εγώ είμαι, εγώ είμαι που χτυπάω την πόρτα σας
Εδώ ή αλλού, χτυπάω όλες τις πόρτες
Ω, μην τρομάζετε καθόλου πούμαι αθώρητη
Κανένας μια μικρή νεκρή δε μπορεί ναΐδει.
Εδώ και δέκα χρόνια εδώ καθόμωνα
Στη Χιροσίμα ο θάνατος με βρήκε Κ' είμαι παιδί,
τα επτά δεν τα καλόκλεισα,
Μα τα νεκρά παιδιά δε μεγαλώνουν.*

*Πήραν πρώτα φωτιά οι μακριές πλεξούδες μου
Μου καήκανε τα χέρια και τα μάτια
Όλη – όλη μια φουχτίτσα στάχτη απόμεινα
Την πήρε ο άνεμος κι αυτή σ' ένα ουρανό συννεφιασμένο.
Ω, μη θαρρείτε πως ζητάω για μένα τίποτα,
Κανείς εμένα δε μπορεί να με γλυκάνει
Τι το παιδί που σαν εφημερίδα κάηκε
Δε μπορεί πια τις καραμέλες σας να φάει.
Εγώ είμαι που χτυπάω την πόρτα σας, ακούστε με,
Φιλέψτε με μονάχα την υπογραφή σας
Έτσι που τα παιδάκια πια να μη σκοτώνονται
Και να μπορούν να τρώνε καραμέλες.*

**ΤΡΑΓΟΥΔΙ: ΑΘΑΝΑΣΙΑ, ΣΥΝΘΕΤΗΣ ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ
ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ**

Δεξιά κι αριστερά, και στις δυο όχθες, φτερουγίζανε πουλιά, τον χαιρετούσανε περνώντας πότε πότε από πάνω του.

Μπροστά του, πήγαινε τώρα ένα κλαδί που το έσερνε το ρεύμα. Βάλθηκε να το φτάσει μ' ένα μονάχα μακροβούτι. Και το κατάφερε. Βγήκε από το νερό ακριβώς δίπλα στο κλαδί. Ένιωσε μια χαρά! Αλλά την ίδια στιγμή είδε ένα κεφάλι μπροστά του, κάπου τριάντα μέτρα μακριά.

Σταμάτησε και προσπάθησε να δει καλύτερα.

Και κείνος που κολυμπούσε εκεί τον είχε δει, είχε σταματήσει κι αυτός. Κοιτάζονταν.

Ξανάγινε αμέσως αυτός που ήτανε και πρωτύτερα: ένας φαντάρος που είχε κιόλας δυόμισι χρόνια πόλεμο, που είχε έναν πολεμικό σταυρό, που είχε αφήσει το τουφέκι του στο δέντρο.

Δεν μπορούσε να καταλάβει αν αυτός αντίκρυ του ήτανε από τους δικούς του ή από τους Άλλους. Πώς να το καταλάβει; Ένα κεφάλι έβλεπε μονάχα. Μπορούσε να 'ναι ένας από τους δικούς του. Μπορούσε να 'ναι ένας από τους Άλλους.

Για μερικά λεπτά, και οι δυο τους στέκονταν ακίνητοι στα νερά. Τη σιωπή διέκοψε ένα φτάρνισμα. Ήταν αυτός που φταρνίστηκε, και κατά τη συνήθειά του βλαστήμησε δυνατά. Τότε εκείνος αντίκρυ του άρχισε να κολυμπάει γρήγορα προς την αντίπερα όχθη. Κι αυτός όμως δεν έχασε καιρό. Κολύμπησε προς την όχθη του μ' όλη του τη δύναμη. Βγήκε πρώτος. Έτρεξε στο δέντρο που είχε αφήσει το τουφέκι του, το άρπαξε. Ο Άλλος, ό,τι έβγαине από το νερό. Έτρεχε τώρα κι εκείνος να πάρει το τουφέκι του.

ΠΟΙΗΜΑ: Τάσου Λειβαδίτη, «Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος»

*Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος
δεν θα πάμεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι για την ειρήνη και για το δίκιο.*

Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάζεις, τα χείλια σου θα
ματώσουν απ' τις φωνές
το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες — μα ούτε βήμα πίσω.
Κάθε κραυγή σου μια πετριά στα τζάμια των πολεμοκάπηλων
Κάθε χειρονομία σου σα να γκρεμίζεις την αδικία.
Και πρόσεξε: μη ξεχαστείς ούτε στιγμή.
Έτσι λίγο να θυμηθείς τα παιδικά σου χρόνια
αφίνεις χιλιάδες παιδιά να κομματιάζονται την ώρα που παίζουν ανύποπτα στις
πολιτείες
μια στιγμή αν κοιτάξεις το ηλιοβασίλεμα
αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται στη νύχτα του πολέμου
έτσι και σταματήσεις μια στιγμή να ονειρευτείς
εκατομμύρια ανθρώπινα όνειρα θα γίνουν στάχτη κάτω απ' τις οβίδες.
Δεν έχεις καιρό
δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου
αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
μπορεί να χρειαστεί ν' αφήσεις τη μάνα σου, την αγαπημένη
ή το παιδί σου.
Δε θα διστάσεις.
Θ' απαρνηθείς τη λάμπα σου και το ψωμί σου
θ' απαρνηθείς τη βραδινή ξεκούραση στο σπιτικό κατώφλι
για τον τραχύ δρόμο που πάει στο αύριο.
Μπροστά σε τίποτα δε θα δειλιάσεις κι ούτε θα φοβηθείς.
Το ξέρω, είναι όμορφο ν' ακούς μια φουσαρμόνικα το βράδι,
να κοιτάς έν' άστρο, να ονειρεύεσαι
είναι όμορφο σκυμένος πάνω απ' το κόκκινο στόμα της αγάπης σου
να την ακούς να σου λέει τα όνειρά της για το μέλλον.
Μα εσύ πρέπει να τ' αποχαιρετήσεις όλ' αυτά και να ξεκινήσεις
γιατί εσύ είσαι υπεύθυνος για όλες τις φουσαρμόνικες του κόσμου, για όλα τ' άστρα,
για όλες τις λάμπες και για όλα τα όνειρα
αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
μπορεί να χρειαστεί να σε κλείσουν φυλακή για είκοσι ή και περισσότερα χρόνια
μα εσύ και μες στη φυλακή θα θυμάσαι πάντοτε την άνοιξη,
τη μάνα σου και τον κόσμο.
Εσύ και μες απ' το τετραγωνικό μέτρο του κελλιού σου
θα συνεχίζεις τον δρόμο σου πάνω στη γη.
Κι' όταν μες στην απέραντη σιωπή, τη νύχτα
θα χτυπάς τον τοίχο του κελλιού σου με το δάχτυλο
απ' τ' άλλο μέρος του τοίχου θα σου απαντάει η Ισπανία.
Εσύ, κι ας βλέπεις να περνάν τα χρόνια σου και ν' ασπρίζουν τα μαλλιά σου
δε θα γερνάς.
Εσύ και μες στη φυλακή κάθε πρωί θα ξημερώνεις πιο νέος
Αφού όλο και νέοι αγώνες θ' αρχίζουνε στον κόσμο
αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

*Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
θα πρέπει να μπορείς να πεθάνεις ένα οποιοδήποτε πρωινό.
Αποβραδής στην απομόνωση θα γράψεις ένα μεγάλο τρυφερό γράμμα στη μάνα σου
θα γράψεις στον τοίχο την ημερομηνία, τ' αρχικά του ονόματός σου και μια λέξη:
Ειρήνη
σα να 'γραφες όλη την ιστορία της ζωής σου.
Να μπορείς να πεθάνεις ένα οποιοδήποτε πρωινό
να μπορείς να σταθείς μπροστά στα έξη ντουφέκια
σα να στεκόσυνα μπροστά σ' ολάκαιρο το μέλλον.
Να μπορείς, απάνω απ' την ομοβροντία που σε σκοτώνει
εσύ ν' ακούς τα εκατομμύρια των απλών ανθρώπων που τραγουδώντας πολεμάνε
για την ειρήνη.
Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.*

Τάσος Λειβαδίτης

Σήκωσε το τουφέκι του αυτός, σημάδεψε. Του ήτανε πάρα πολύ εύκολο να του φυτέψει μια σφαίρα στο κεφάλι. Ο Άλλος ήτανε σπουδαίος στόχος έτσι καθώς έτρεχε ολόγυμνος, κάπου είκοσι μέτρα μονάχα μακριά.

Όχι, δεν τράβηξε τη σκανδάλη. Ο Άλλος ήταν εκεί, γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο. Κι αυτός ήταν εδώ, γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Ήτανε και οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χώριζε τώρα, αντίθετα τους ένωνε.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Ο Άλλος είχε γίνει ένας άλλος άνθρωπος τώρα, χωρίς άλφα κεφαλαίο, τίποτα λιγότερο, τίποτα περισσότερο.

Χαμήλωσε το τουφέκι του. Χαμήλωσε το κεφάλι του. Και δεν είδε τίποτα ως το τέλος, πρόφτασε να δει μονάχα κάτι πουλιά που φτερουγίσανε τρομαγμένα σαν έπεσε από την αντικρινή όχθη η τουφεκιά, κι αυτός, γονάτισε πρώτα, ύστερα έπεσε με το πρόσωπο στο χώμα.

**ΤΡΑΓΟΥΔΙ : ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΟ ΤΑΜΠΟΥΡΛΟ, ΣΥΝΘΕΤΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
ΧΑΤΖΗΝΑΣΙΟΣ ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ**

ΤΕΛΟΣ

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΩΝ Ε1 ΚΑΙ Ε2 ΤΟΥ 106^{ου} ΔΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ε1

Αλμοχάμμαντ Τζάνα

Γαβαλά Νάντια

Γκανασάν Έρνεστ

Θεοδωράκης Φίλιππος

Κιόρι Ορέστης

Κότσιου Ιωάννης

Λαγδάρης Χρήστος

Λαιμού Αριάδνη

Λάλανγκαν Τζάρντουιν

Μάνουελ Λανζ

Μήτση Ραφαέλο

Μίχας Δημήτρης

Ντίαζ Λουίζ

Ξία Γιούζε

Πετανίτη Ειρήνη

Πολοκρέτης Χρήστος

Σολανάκης Γιάννης

Ε2

Εργκουίζα Τζόφρεν

Καγκαράκη Στέλλα

Κελεπούρας Ιάσοντας

Λεντέρη Βασιλική

Λιανόπουλος Κωνσταντίνος

Μετρεβέλι Γιώργος

Μπανάγκα Μαρσίν

Μπαράι Αλεξάνδρα

Μπεζάνης Νικόλας

Νίκκολα Άγγελος

Πιολ Τσέστερ

Σαντίκογλου Κωνσταντίνος

Σολανάκη Ελένη

Τζαραμίλλα Γκίβεν Γκρέις

Τσασκούρ Χαζάλ

Τσινούμπα Κλωνάρης Αλέξανδρος